

Mattilsynet
Felles postmottak
Postboks 383
2381 BRUMUNDDAL

Saksbehandler:
Kaja Lund-Iversen
Epost:
Kaja.Lund-Iversen@forbrukerradet.no

Vår dato:
15.04.2020

Vår referanse:
20/5513 - 2

Deres dato:

Deres referanse:
2020/36754

Høringsinnspill - FORSLAG TIL ENDRING AV FORSKRIFT OM FRIVILLIG MERKING AV NÆRINGSMIDLER MED NØKKELHULLET

Det vises til høring med forslag til endring av forskrift om frivillig merking av næringsmidler med nøkkelhullet, datert 21.02.2020, med høringsfrist 13. april. Forbrukerrådet beklager at høringssvaret sendes noe etter fristen, men håper våre innspill likevel kan tas til vurdering.

Overordnet mener Forbrukerrådet Nøkkelhullet fyller en vesentlig funksjon, og støtter opp om merkeordningen som veiviser til sunnere alternativer innenfor definerte matvaregrupper. For å ha den nødvendige effekten på atferd og valg i butikk, er det avgjørende at forbrukerne har tillit til merkeordningen. Det er potensielt flere faktorer som spiller inn på forbrukernes tillit, og et vesentlig forhold er at produktene som kan få Nøkkelhullet oppleves som og kan begrunnes å være kvalitativt sunnere enn andre sammenlignbare matvarer.

I denne revideringen er det gjort både forenklinger og endringer i kravene for å kunne få Nøkkelhull. Forbrukerrådet ser det som positivt at ordningen er dynamisk og at det kan gjøres tilpasninger ved behov. Mattilsynet skriver at det i dag finnes sunne og gode produkter på markedet hvor Nøkkelhullet ikke brukes, fordi produktene ikke passer inn i en av de eksisterende gruppene. Endringer som vil bidra til å bedre utvalget av nøkkelhullsprodukter, støttes.

I høringsbrevet oppgis det at det i 2018 var 1807 produkter med Nøkkelhullet i butikkhyllene, mot 409 produkter i 2009 (Rapport fra Nielsen 2019 på oppdrag fra Helsedirektoratet). Det som ikke kommer fram er at antall produkter i norske butikkhyller har sunket to år på rad; i 2016 var det 2284 produkter, mens det i 2017 var 2084 (ref. Helsedirektoratet). I samme periode har antallet varelinjer og produkter i dagligvarebutikkene økt. Forbrukerrådet har fra Helsedirektoratet fått oppgitt at man ønsker å følge utviklingen i antall produkter med Nøkkelhull og se på mulige forklaringer til endringer i antall produkter. Rapport fra Nielsen Norge på utviklingen i antall nøkkelhullsprodukter og andel salg i utvalgte kategorier ble sagt å kunne forventes våren 2020. Det har skjedd mye med dagligvaremarkedet siden 2015, da forskriften ble revidert sist, og en evaluering av hva som har skjedd over denne 5-årsperioden hadde vært svært nyttig. En slik rapport ville også belyse spørsmål som: Hva er de bakenforliggende årsakene til at antallet produkter med Nøkkelhull går ned? Hvilke kategorier gjelder det. Og i hvilken grad finnes det produkter på markedet som kunne hatt Nøkkelhull, men som ikke har det. Denne kunnskapen tror vi ville vært nyttig å ha med seg inn i arbeidet med revidering av forskriften. Ikke minst fordi det å «gi mulighet for at flere produkter kan merkes med Nøkkelhullet» gjennomgående blir brukt som årsak til endringene i forskriften, også der kravene endres.

Som generelt innspill, mener Forbrukerrådet det er viktig å overvåke markedet for nøkkelhullmerkede produkter og vil foreslå at det lages årlige offentlige rapporter på utviklingen i antall produkter og salgsandeler i de ulike kategoriene. Dette kan være et nordisk samarbeid, og er ikke minst viktig for å kunne vurdere effekten av endringene som nå blir gjennomført i forskriften.

Under kommenteres enkelte av de foreslåtte endringene ytterligere.

§ 3 Nøkkelhullets utforming

Forbrukerrådet etterlyser en nærmere begrunnelse for hvorfor nøkkelhullsymbolet ikke lenger skal følges av tegnet for registrert varemerke. Det eneste som oppgis er at Livsmedelsverket mener det ikke lenger er ønskelig. Vi formoder at det i sin tid var gode grunner for å søke om registrert varemerkebeskyttelse av Nøkkelhullet. Vi savner en synlig vurdering, men antar at det er gjort vurderinger som sikrer at varemerkevernet ikke svekkes som følge av fjerningen av ®.

§10 Overgangsbestemmelse

Forbrukerrådet stiller spørsmål ved hensiktsmessigheten av en overgangsfase på 18 måneder, da det vil kunne resultere i en mengde produkter på markedet som er merket med Nøkkelhull etter ulike krav. Det er slik vi ser det lite sannsynlig at produkter med Nøkkelhull i dag vil måtte fjerne merket som følge av revideringen. Revidert forskrift vil derfor primært få betydning for nye produkter og eventuelt at eksisterende produkter på markedet kan få Nøkkelhull. Næringen er nå kjent med endringer som vil komme et halvt år før forskriften trer i kraft (forventet 1.1.2021), og basert på erfaringer fra Saltpartnerskapet tenker vi at 12 måneder overgangsfase bør være tilstrekkelig.

Kommentarer til vedlegg

I følge høringsbrevet er denne revisjonen av kriteriene i nøkkelhullforskriften konsentrert om ferdigretter (gruppene 26-30) og vegetabilske produkter (gruppe 25). Det er vanskelig uten eksempler å få en klar forståelse av hva slags produkter som vil inngå i kategoriene 25, 26 og 27.

De fleste endringene er ifølge Mattilsynet gjort for å utvide gruppene til å omfatte flere produkter, spesielt produkter med fullkorn og grønnsaker. Inntaket av grønnsaker og fullkorn i befolkningen er betydelig lavere enn anbefalt, og det er et viktig mål i ernæringspolitikken å øke inntaket av grønnsaker, belgvekster og fullkorn. Vi forstår at å senke kravet til andel grønnsaker/vegetabilske råvarer, vil gjøre at flere produkter kan få Nøkkelhull, men mener det må settes høye krav til næringsinnhold og råvareandeler i ferdigretter som framstår som fullverdige måltider. Det er et viktig prinsipp at Nøkkelhullet skal støtte opp om kostrådene. Når prosesseringsgrad ikke er en del av kriteriene, kan det ikke utelukkes at vi vil få se et økende omfang av høyt prosesserte ferdigretter og produkter med Nøkkelhull. Dette mener vi blir viktig å følge med på i årene som kommer.

De porsjonsbaserte kravene for energi og salt er foreslått slettet. Vi forstår at dette er en forenkling, men dette vil også kunne føre til enkelte store porsjoner ferdigretter som gjennom ett måltid tilfører mye salt og kalorier. Igjen mener vi det blir viktig å overvåke markedet for å se hvordan dette tas ut på kategorinivå. Forbrukerrådet vil gjerne også benytte anledningen til å gjenta behovet for å stramme inn kravene for innhold av salt i Nøkkelhullet. Gjennom arbeidet med saltreduksjon i Saltpartnerskapet ser vi nå at flere kategorier i gjennomsnitt ligger på saltinnholdet som er kravet for å få Nøkkelhull. Da er ikke saltkravet lenger ambisiøst nok, når det skal peke mot sunnere alternativer.

Vennlig hilsen
FORBRUKERRÅDET

Gunstein Instefjord
fagdirektør

Kaja Lund-Iversen
seniorrådgiver

Dette dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke signatur.